

»Poikkeuksellinen teos, joka vangitsee sielun
ja särkee sydämen vain korjatakseen sen uudelleen.»

– NEWSWEEK

Täällä
oli susia

CHARLOTTE McCONAGHY

»Rohkea, sydämellinen ja rehellinen romaani.»

– NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

CHARLOTTE
McCONAGHY

*Täällä
oli susia*

SUOMENTANUT SAARA PÄÄKKÖNEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Suomentaja kiittää tuesta Taiteen edistämiskeskusta
ja WSOY:n kirjallisuussäätiötä.

Katkelma William Shakespearen näytelmästä *Myrsky*
on lainattu Matti Rossin suomennoksesta (WSOY 2010).

Englanninkielinen alkuteos
Once There Were Wolves
© 2021 by Charlotte McConaghy
Published by arrangement with Flatiron Books,
through Ulf Töregård Agency AB. All rights reserved.

Suomennoksen © Saara Pääkkönen ja WSOY 2022
ISBN 978-951-0-48438-8

Pikkuiselleni

*On vain yksi eläin, joka ulvoo
metsässä öisin.*

— ANGELA CARTER

1

KUN me olimme kahdeksan vanhat, isä viilsi minut auki kurkusta vatsanpohjaan.

Isällä oli keskellä metsää Brittiläisen Kolumbian erämaassa tomuinen ja vereltä lemuava työpaja. Sen kattoon oli ripustettu kuivumaan nahkoja, jotka hipoivat otsaa, kun hiiviskelimme niiden lomitse. Minua puistatti jo silloin, mutta Aggie, joka oli paljon rohkeampi kuin minä, vain virnuili pirullisesti edelläni kulkiessaan. Vaikka olin jo monta kesää halunnut tietää, mitä vajassa tapahtui, nyt halusin vain kiihkeästi päästä sieltä pois.

Isä oli pyydystänyt kaniinin, ja vaikka saimmekin olla mukana hänen metsästysretkillään, hän ei ollut koskaan antanut meidän nähdä itse tappamista.

Aggie potkaisi malttamattomuuksissaan suolavesitynnyriä, joka paukahti kumeasti. Minäkin tunsin sen potkun. Isä nosti katseensa ja huokaisi.

»Haluatteko te varmasti katsella?»

Aggie nyökkäsi.

»Oletteko valmiit?»

Toinen nyökkäys.

Minä näin pörröisen kaniinin ja veitset. Eläin ei liikkunut, se oli jo kuollut.

»Tulkaas sitten lähemmäksi.»

Me asetuiimme isän molemmin puolin, nenät nipin napin työpöydän tasalla. Tästä kulmasta näin kaikki kaniinin turkin värisävyt: ruosteensuskean ja tummanoranssin ja lämpimän kerman ja valkoisen ja mustan. Siinä oli värejä kuin kaleidoskoopissa, ja niiden tarkoitus oli ymmärtääkseni tehdä eläimestä näkymätön ja pelastaa se juuri tältä kohtalolta. Kaniini parka.

»Ymmärrättekö te, miksi näin tehdään?» isä kysyi.

Me nyökkäsimme molemmat. »Omavaraisuusperiaatteen nimissä», sanoi Aggie.

»Ja mitä se tarkoittaa? Kerropa sinä, Inti.»

»Metsästetään vain sen verran kuin tarvitaan ja annetaan ekosysteemille takaisin. Ruokaa myös kasvatetaan, ja pyritään elämään niin omavaraisesti kuin vain mahdollista», minä sanoin.

»Aivan oikein. Osoitetaan siis kunnioitusta tälle luontokappaleelle ja kiitetään siitä, että se ravitsee meitä.»

»Kiitos», Aggie ja minä sanoimme yhteen ääneen. Kaniini varmaan vähät välitti meidän kiitoksistamme. Hiljaa mielesäni pyysin siltä apeana anteeksi. Vatsaa nipisteli koko ajan, sitä kihelmöi pohjia myöten. Halusin päästä ulos. Tämä oli isän valtakunta, nämä taljat ja veitset ja veri, haju joka häntä aina ympäröi, tämä oli aina ollut hänen valtakuntansa, ja minä halusin että niin olisi vastakin – tuntui kuin nyt olisi auennut ovi johonkin synkempään paikkaan, johonkin julmempaan, johonkin *aikuiseen* paikkaan, enkä minä tiennyt, miksi siskoni halusi tätä, mutta jos hän kerran halusi, minun oli pakko jäädä. Minne Aggie edellä, sinne minä perässä.

»Kaniini pitää nylkeä ennen kuin sen voi syödä. Minä suo- laan nahan, niin siitä voi tehdä jotakin tai sillä voi käydä kaup- paa, ja sitten syödään kaikki ruhonosat, jottei syntyisi...?»

»Hävikkiä», me vastasimme.

»Ja miksi?»

»Hävikki on planeetan pahin vihollinen», me vastasimme.

»Aloita jo, isä», Aggie marisi.

»Hyvä on. Ensin tehdään viilto kurkusta vatsanpohjaan.»

Isän veitsen terä upposi kaniinin kaulakarvojen lomaan, ja minä tajusin, että olin tehnyt virheen. Ennen kuin ehdin puristaa silmäluomet kiinni, veitsi työntyi kurkkuuni ja viilsi yhdellä reippaalla vedolla nahkani auki vatsaan asti.

Iskeydyin voimalla lattiaan, vatsa auki ja verissäni. Se tuntui aivan todelliselta, olin varma että suolet tursusivat haavasta, ja minä huusin ja huusin ja isäkin alkoi huutaa ja veitsi putosi hänen kädestään ja Aggie putosi polvilleen ja puristi minut tiukasti syliinsä. Hänen sydämensä sykki omaani vasten ja sormet naputtivat rytmiä selkääni. Hänen laihoilla käsivarsillaan minä olin taas oma ehyt itseni. Verta ei vuotanut eikä mitään haavaa ollut oikeasti koskaan ollutkaan.

Olin aina tiennyt, että minussa oli jotakin outoa, mutta tuona päivänä tajusin ensimmäistä kertaa, että se outo oli myös vaarallista. Ja tuona samaisena päivänä, kun kompu-roin vajasta ulos viipyilevään violettiin iltahämärään, minä näin metsänreunassa ensimmäisen suteni ja se näki minut.

Nyt, toisessa maailmankolkassa, vallitsee sakea pimeys ja joka puolelta kuuluu hengitystä. Huomaan hajun muuttuneen. Se on edelleen lämmin ja maanläheinen, mutta mukana on enemmän myskiä, mikä merkitsee pelkoa, mikä taas merkitsee, että joku niistä on hereillä.

Valoa on juuri sen verran, että kultaiset silmät kiiluvat.

Ei hätää, minä rauhoittelen sanattomasti.

Susi numero kuusi, emosusi, katselee minua metallihäkistään. Sen turkki on valkea kuin talvinen taivas. Naaras ei ole koskaan aiemmin tiennyt, miltä teräs tuntuu anturan alla. Ottaisin sen tiedon sudelta pois, jos voisin, sillä tuntemus on kylmäävä. Vaisto kehottaa minua rauhoittelemaan eläintä hiljaisin sanoin tai lempeästi koskettamalla, mutta minun läsnäoloni sitä kaikkein eniten pelottaa, joten jätän sen rauhaan.

Siirryn hiljaa toisten häkkien ohitse rekkakontin takaosaan. Rullaovi kirskahtaa päästäessään minut vapauteen. Saappaani osuvat rasahtaen maahan. Yö on oma aavemainen maailmansa. Lumikinokset kohoavat kimmeltävinä tavoitellen kuuta. Alastomat puut hohtavat hopeisina. Hengitykseni huuruaa pieninä pilvinä.

Koputan kuljettajan puolen ikkunaan herättääkseni toiset. He ovat nukkuneet rekan hytissä ja räpyttelevät unesta sumeita silmiään. Evan on kääriytynyt vilttiin; tunnen kauhallani sen karkean, kutittavan reunan.

»Kuuton on hereillä», sanon, ja he tietävät, mitä se merkitsee.

»Tästä nousee vielä meteli», sanoo Evan.

»Ei kenenkään tarvitse tietää», minä sanon.

»Anne räjähtää.»

»Paskat Annesta.»

Oli tarkoitus, että paikalla olisi lehdistöä, viranomaisia, virastojen johtajia ja aseistettuja vartijoita; tämän piti olla juhlallinen tilaisuus. Viime hetkellä toimintamme kuitenkin pysäytettiin valituksella, jonka tarkoituksena on jarruttaa hanketta, kunnes pitkittyneestä matkasta stressaantuneet eläimet kuolevat. Vihollisemme haluavat, että sudet pidetään häkissä, kunnes niiden sydän pettää. Mutta siihen minä en suostu. Niinpä me neljä – kolme biologia ja yksi eläinlääkäri

– olemme kuljettaneet kallisarvoisen lastimme kuun valaise-
maan metsään hiljaa ja kenenkään näkemättä. Lupia kysele-
mättä. Niin kuin sen olisi alun alkaenkin pitänyt mennä.

Rekalla ei tässä maastossa pääse pitemmälle, joten jat-
kamme matkaa jalkaisin. Ensimmäiseksi otamme kantoon
Kuutosen häkin. Niels ja minä tartumme takanurkkiin, ja
roteva Evan kannattelee etuosaa yksinään. Eläinlääkäri Ame-
lia, joka on joukkomme ainut paikkakuntalainen, jää vartioi-
maan muita häkkeitä. Aitaukseen on vielä reilut puoli mailia,
ja lumi on syvää. Susi ei päästä ääntäkään, huohottaa vain hil-
jaa hätäännyksen merkiksi.

Kuikka huutaa kuuluvasti ja kauniisti.

Mietin, mahtaako tuo yksinäinen ääni yössä koskettaa
Kuutosta, tunnistaako se siinä ikiaikaisen kutsuhuudon, joita
se itsekin päästää. Ainakaan se ei vastaa millään tavalla, jonka
minä osaisin tulkita.

Matka aitaukselle tuntuu kestävän ikuisuuden, mutta vii-
mein saan verkkoaidan silmiini. Laskemme Kuutosen häkin
portin sisäpuolelle ja lähdemme takaisin hakemaan kahta
muuta sutta. En haluaisi jättää Kuutosta vartiotta, mutta vain
harva tietää, mihin päin metsää nämä aitaukset on sijoitettu.

Seuraavaksi otamme kantoon Yhdeksikön, joka on uros.
Se on hyvin kookas, joten toinen patikkamatka on raskaampi
kuin ensimmäinen, mutta eläin ei onneksi ole vielä hereillä.
Kolmas susi on numero kolmetoista, vuoden vanha naaras.
Se on Kuutosen pentu ja painaa vähemmän kuin kumpikaan
aikuisista, ja lisäksi meillä on tällä matkalla Amelia vahvis-
tuksenamme. Kun Kolmetoista on saatu aitaukseen, on jo
melkein aamu ja minä olen luita ja ytimiä myöten uuvuksissa
mutta innoissani myös, ja huolissani. Numero kuusi, naaras,
ja numero yhdeksän, uros, eivät ole koskaan tavanneet toi-

siaan. Ne ovat eri laumoista. Mutta me aiomme sijoittaa ne samaan aitaukseen siinä toivossa, että ne pitäisivät toisistaan. Hankkeemme tarvitsee lisääntyviä pareja onnistuakseen.

Yhtä todennäköistä on, että ne tappavat toisensa.

Avaamme häkit ja siirrymme aitauksen ulkopuolelle.

Susi numero kuusi, joka omituista kyllä on tajuissaan, ei liikahdakaan. Ei ennen kuin me vetäydymme niin kauas kuin mahdollista ilman, että kadotamme eläimet näkyvistä. Kuutonen ei pidä hajustamme. Pian näemme sen notkean hahmon nousevan ja tassuttelevan häkistä ulos lumeen. Tämä susi on melkein yhtä valkoinen kuin maa, jolla se niin kevyesti astelee; sekin hohtaa. Kuluu muutama sekunti, kun Kuutonen kohottaa kuononsa haistellakseen ilmaa, ehkä se panee merkille nahkaisen radiopannan, jonka me olemme kiinnittäneet sen kaulalle, ja sitten, sen sijaan että lähtisi tutkimaan uutta maailmaa, se jolkuttaa nopeasti pentunsa häkille ja käy sen viereen makuulle.

Vaistoan jotakin, jotakin lämmintä ja haurasta, jota olen oppinut pelkäämään. Minua uhkaa täällä vaara.

»Annetaan tuon naaraan nimeksi Ash», Evan sanoo.

Aamu kirkastaa maailman harmaasta kultaiseksi, ja kun aurinko nousee, toisetkin sudet havahtuvat narkoosista. Kaikki kolme astuvat häkeistä ulos omalle kimmeltävälle metsäeekkerilleen. Sen enempää tilaa niille ei toistaiseksi suoda, mutta se ei ole tarpeeksi. Toivoisin, ettei aitoja tarvittaisi lainkaan.

Käännyn takaisin rekkaa kohti ja sanon: »Ei nimiä. Se on susi numero kuusi.»

Vielä äskettäin, siis laajasta näkökulmasta äskettäin, tämä metsä ei ollut pieni ja harva vaan väkevä ja tulvillaan elämää.

Sen vehmaat pihlajat, haavat, koivut, katajat ja tammet peittivät laajan maa-alueen antaen väriä Skotlannin tätä nykyä paljaille kukkuloille ja tarjosivat ruokaa ja suojaa monenlaisille kesyttömille olioille.

Susiakin noiden juurakoiden ja runkojen lomassa ja lehvästöjen alla aikoinaan juosta jolkotti.

Tänään sudet palaavat tälle seudulle, jossa niitä ei ole satoihin vuosiin nähty. Muistavatko niiden ruumiit tämän maan niin kuin se muistaa ne? Maa tuntee sudet hyvin; se on odottanut niiden tulevan herättelemään sitä pitkästä unesta.

Koko päivä kuluu kantaessa jäljellä olevia susia aitauksiin, ja palaamme vasta illan laskeutuessa projektimme tuki-kohtaan, pieneen kivimajaan metsän reunassa. Toiset juovat keittokomerossa kuohuviiniä sen kunniaksi, että kaikki neljätoista harmaasutta on nyt vapautettu kolmeen sopeutumisaitaukseen. Mutta eivät meidän sutemme vielä ole vapaita, koe on hädin tuskin alkanut. Istun erilläni toisista näyttöpäätteiden ääressä ja katselen aitauskameroiden kuvaa miettien, mitä sudet pitävät uudesta kodistaan. Tämä metsä muistuttaa niiden kotimetsää Brittiläisessä Kolumbiassa vaikkei sijaitsekaan boreaalisella vaan lauhkealla vyöhykkeellä. Minä olen kotoisin samasta metsästä kuin sudet, joten tiedän, että täällä kuulostaa ja näyttää ja haisee erilaiselta. Mutta yhdestä asiasta minä olen varma: sudet ovat sopeutuvaisia. Pidätän hengitystäni, kun isokokoinen Yhdeksikkö lähestyy siroa Kuutosta ja sen pentua. Naaraat ovat kaivaneet onkalon lumeen aivan aitauksen takaosassa, ja ne kyyristelevät varuillaan Yhdeksikön lähestyessä. Harmaan, mustan ja valkoisen kirjava uros katselee niitä korkeuksistaan; se on komeimpia susia, mitä olen kos-

kaan nähnyt. Se laskee päänsä Kuutosen niskan päälle valta-
asemansa merkiksi, ja minä tunnen elävästi kuonon pai-
non niskassani. Sen pehmeä karva kutittaa, ja hengityksen
lämpö nostaa ihoni kananlihalle. Kuutonen vinkuu mutta
pysyy kunnioittavasti matalana. Minä en liikahtakaan; pie-
nikin uhonosoitus, ja nuo leuat sulkeutuvat kurkkuni ympärille.
Uros näykkäisee naarasta korvasta, ja hampaat uppoavat
korvalehteeni niin että sävähdän ja silmät napsahtavat
kiinni. Pimeässä kipu laantuu melkein yhtä nopeasti
kuin iskikin. Palaan itseäni. Seuraavan kerran kun katson,
Yhdeksikkö astelee aidanviertä eikä enää kiinnitä naarasiin
mitään huomiota. Jos jäisin katselemaan sitä, tuntisin eläimen
jokaisella askeleella lumen kylmyyden paljaissa jaloisani,
mutta en jää, olen jo muutenkin liian lähellä, ääri-
viivani ovat hämärtyneet. Siispä tuijotan eläimen sijasta
majan tummaa kattoa ja annan pulssin hidastua.

Minä en ole samanlainen kuin useimmat muut. Kuljen elämän
läpi eri tavalla, kosketuksentajuni on ainutlaatuinen. Sen
minä tiesin jo ennen kuin opin ilmiölle annetun nimen: peilikosketussynestesia.
Se on ymmärtämisen helpottamiseksi luokiteltu neurologiseksi
ominaisuudeksi. Aivoni toistavat elävien olioiden, erityisesti
ihmisten mutta joskus myös eläinten, tuntoaistimukset; tunnen
nahoissani sen mitä näen, ja lyhyen hetken ajan minä olen se,
jota katson, me olemme yhtä ja toisen kivusta tai nautinnosta
tulee minun kipuni tai nautintoni. Se saattaa kuulostaa taikuudelta,
ja taikuudeksi minä pitkään sitä luulinkin, mutta oikeastaan
aivojeni toiminta ei merkittävästi poikkea muista: nähdessämme
toisen ihmisen kokevan kipua me ihmiset reagoimme fyysisesti
sävähtämällä, vavahtamalla, kavahtamalla. Empatia on sisäänrakennettu
meihin. Ennen minusta oli hienoa tuntea, mitä muut

tunsivat, mutta nykyisin aistitiedon katkeamaton virta vain uuvuttaa. Antaisin mitä tahansa päästäkseni siitä irti.

Tämä hanke ei onnistu, jos en saa otettua etäisyyttä susiin. Jos eksyn niiden joukkoon, en selviä hengissä. Maailma on vaarallinen paikka susille. Useimmat niistä kuolevat pian.

Kun seuraavan kerran katson kelloa, on jo keskiyö. Olen tarkkaillut susia, joista toiset nukkuvat ja toiset ravaavat edestakaisin, ja toivonut turhaan, että ne ulvoisivat, että joku aloittaisi ja muut noudattaisivat esimerkkiä. Mutta stressaantuneet sudet eivät ulvo. Tutkimushankkeen päämajassa on yksi iso huone, jossa säilytämme tietokoneita ja varusteita, sen vieressä keittiö ja takana kylpyhuone. Pihalla on kolmen hevosen mentävä talli. Evan ja Niels ovat selvästikin jo palanneet lähimmässä kaupungissa sijaitseviin vuokramökkeihinsä – minua väsyttää niin, etten muista edes hyvästelleeni heitä – kun taas data-analytikkomme Zoe makaa sohvalla sikiuudessa. Minun olisi pitänyt lähteä jo monta tuntia sitten, ja kiskon hätäisesti talvivaatteet niskaani.

Ulkona on purevan kylmä. Ajan metsän halki ja käännyin Cairngormsin kansallispuiston luoteisrajaa myöten kiemurtelevalle tielle, jota ajan muutaman mailin ainoana valaistuksenani auton etulyhdyt. En ole koskaan pitänyt autoilusta yöaikaan, koska kukoistava maailma näyttää ajovaloissa ontolta ja tyhjältä. Jos pysähtyisin ja kävelisin siihen sisään, se olisi kokonaan toinen maailma täynnä elämän värinää, kiiluvien silmien räpäytyksiä ja pienten jalkojen kahinaa aluskasvillisuudessa. Käännyin pienemmälle, mutkittelevalle tielle, joka johtaa laaksoon, missä Blue Cottage sijaitsee. Laidunmaiden ympäröimä mökki on tehty harmaansinisestä kivistä ja sieltä aukeaa päiväsaikaan kaksijakoinen näkymä: etelässä

on tiheä, kutsuva metsä ja pohjoisessa kohoavat pitkänomaiset, karut kukkulat, jotka keväisin täyttyvät laiduntavista isokauriista.

Sisävalot on sammutettu, mutta takka hehkuu oranssina. Riisun talvivarusteet yhden kerrallaan ja hiivin sitten pienen olohuoneen läpi makuuhuoneeseen, joka ei ole omani. Pimeään huoneen vuoteella makaa liikkumaton hahmo. Kömmin hänen viereensä; jos hän herääkin, hän ei näytä sitä. Vedän sieraimiini hänen tuoksuaan ja saan siitä lohtua; vaikka hän onkin muuttunut, tuoksu on ennallaan. Pujotan sormeni hänen vaaleisiin hiuksiinsa ja sallin itseni nukahtaa, sillä olen turvassa sisareni lähellä, sisaren jonka olisi pitänyt olla se vahvempi meistä.

LEMPEÄSTI, mies sanoo.
 Tytön pienet kädet puristavat ohjaksia tiukasti.
 Hän on liian pieni noihin korkeuksiin, niin pieni että putoaa varmasti.

Lempeästi.

Mies hidastaa tytön vauhtia, painaa kämmenellä hänen selkäänsä etukenoon.

Tunnustele hevosta. Tunne sen sydämen syke omasi sisällä.

Ori oli vielä vähän aikaa sitten juossut villinä, eikä osa siitä kesyynny koskaan, mutta kun tyttö kietoo kätensä sen kaulalle isän neuvon mukaan lempeästi, lempeästi, se rauhoittuu.

Minä nököttän kahareisin ratsastuskentän aidalla katselemissa. Käsieni alla on karkeaa puutavaraa, kynnen alla tikku. Ja minäkin istun sen hevosen selässä, olen siskoni ja painaudun vapisevan, voimakkaan eläimen lämpöä vasten isän iso, vakaa käsi selälläni, ja minä olen myös isän käsi sekä ori, joka kantaa kevyttä taakkaa ja tuntee kylmän metallin suussa.

Kaikki luontokappaleet tuntevat rakkautta, sanoo isä. Näen Aggien halauksen muuttuvan helläksi ja kiihkeäksi. Häntä ei hevillä heitetä selästä.

Mutta orin pää kohoo illan vaaleanpunervassa valossa; tuuli on kantanut hevosen sieraimiin hajun, joka saa sen kuopimaan maata. Minä kierrän niskaani ja tarkkailen metsän reunaa.

Rauhallisesti vain, isä sanoo, tynnyttelee sekä hevosta että tytärtään. Mutta liian myöhään, minä ajattelen. Sillä nyt minä olen huomannut ne. Ne katselevat meitä metsästä. Kaksi rävähtämättä tuijottavaa silmää.

Katseemme kohtaavat, ja hetken verran minä olen susi.

Samaan aikaan selkäni takana sisko putoaa hevosen selästä – herään sekavana unesta, joka toistuu usein ja joka on myös muisto. Makaan hetken lämpimässä sängyssä ja muistelen, mutta aamua ei käy estäminen, päivänvalo virtaa ikkunasta sisään ja minun täytyy saada siskoni ylös vuoteesta.

»Huomenta, siskokulta», mumisen, sipaisen Aggien hiukset pois kasvoilta ja autan hänet hellästi pystyyn. Hän antautuu johdatettavakseni kylpyhuoneeseen, sallii minun riisua vaatteensa ja istuttaa hänet ammeeseen. »Ulkona paistaa ihka oikea aurinko», minä sanon, »joten on parasta pestä tämä kuontalo siltä varalta, että haluat istua ulkona sitä kuivattelemassa.» Se on siskosta ihanaa, siinä määrin kuin mikään on hänestä ihanaa, mutta me tiedämme molemmat, että sanani ovat tyhjiä: tiedän hyvin, ettei hän astu tänään ulos jalallaankaan.

»Sudet ovat aitauksissaan. Ne selvisivät matkasta hengissä», sanon hieroessani sampoota siskon päänahkaan. »Haluaisivat varmasti karata kotiin.»

Sisko ei vastaa. Hänellä on tänään huono päivä, mikä merkitsee, että voin puhua puhumasta päästyänikin, eikä hän tee muuta kuin tuijottaa välinpitämättömänä jotakin, mitä minä en pysty näkemään. Jatkan kuitenkin puhumista siltä varalta, että hän siellä jossain kaukana kuulee ääneni.

Aggien hiukset ovat paksut ja pitkät ja hyvin vaaleat niin kuin minunkin, ja hieroessani järjestelmällisesti hoitoainetta takkuihin mietin, onko Aggie oikeassa siinä, että

hänen hiuksensa kannattaisi leikkauttaa lyhyiksi. Nykyään asia ei tunnu suuremmin kiinnostavan häntä, mutta vaikka sen hoitaminen onkin vaivalloista, minä en raaskinut hankiutua eroon hiuspehkosta, joka on aina ollut Aggien tavaramerkki ja jota minä olen koko ikäni harjannut, letittänyt ja tasoittanut.

»Ne ehkä onnistuisivatkin siinä, jos emme olisi rahdanneet niitä toiselle puolen valtamerta.» Autan Aggien ylös ammeesta ja kuivaan hänet, puen hänelle lämpimät, mukavat vaatteet ja istutan hänet takan eteen siksi aikaa, kun laitan aamiaista. »Kuutonen ja Yhdeksikkö eivät osoita rakastumisen merkkejä», minä sanon. »Mutta eivät ne vielä ole toisiaan tappaneetkaan.» Sanat putoilevat suustani niin huolettomasti, että hätkähdän. Onko tämä kaiken rakkauden tie? Sisältyykö siihen aina kuolemanvaara?

Sanani eivät ole herättäneet Aggiessä samoja ajatuksia, hän on liian kaukana kuullakseen minua. Haluaisin seurata häntä sinne, missä ikinä hän onkaan, mutta toisaalta minä pelkään sitä paikkaa enemmän kuin mitään muuta. Pelkään myös sitä päivää, jolloin Aggie ei enää palaa sieltä.

Hän ei syö kananmunia, jotka asetan hänen eteensä, on liian väsynyt, sielultaan liian uupunut jaksakseen syödä yhtikäs mitään. Harjaan hänen märkiä hiuksiaan hitaasti ja hellästi ja jatkan juttua susista, koska mielessäni ei niiden lisäksi ole mitään muuta kuin raivoa.

Blue Cottagesta ei ole pitkä matka hankkeen tukikohtaan. Molemmat sijaitsevat Abernethyn metsän laidalla. Se on viimeisiä rippettä muinaisista Ylämaan metsistä, jotka rantautuivat tänne jääkauden jälkeen. Nämä vanhat puut ovat osa yhdeksäntuhannen vuoden katkeamatonta evoluutio-

ketjua, ja me olemme sijoittaneet niiden suojiin lähimmän susiaitauksen, jota asuttavat sudet kuusi, yhdeksän ja kolme-toista. Jos nuo kolme onnistuvat muodostamaan lauman, sen nimeksi tulee niiden uuden kodin mukaan Abernethy. Näillä tienoin ei ole paljon taloja, mutta takanamme aukeavat rehevät laidunmaat, jotka kuuluvat lukuisille lammastiloille meidän ja lähimmän kaupungin välissä. Jos minulta olisi kysytty, en olisi valinnut tätä susilauman sijoituspaikaksi. Mutta Skotlannin ylämaalla ei ole montakaan paikkaa, missä ei olisi lampaita, eivätkä sudet kuitenkaan tänne jää. Toivoakseni ne viihtyvät paremmin metsän suojissa. Tämän talvisen mäntymetsän takana kohoavat Cairngormvuoret, ja sieltä, sanotaan, löytyy Ylämaan kesytön sydän, minne lammas ei eksy eikä tietä pitkin pääse. Kenties sudet kotiutuvat sinne.

Minulla on autossa lämmitin päällä. Tie on liukas jäästä, ja hiljakseen alkaa sadella lunta, joka pyörteilee pitsinä ilmassa. Näkymät ovat upeat; tämä on jylhää seutua kumpuilevine maastoineen, mutkittelevine, jäätyneine jokineen ja tiheine metsineen.

Kun musta hevonen säntää eteeni tielle, ajattelen ensin kuvitelleeni koko jutun. Häntä viuhuu hevosen perässä kuin tumma komeetta. Polkaisen jarrua liian kovaa, ja auton perä alkaa heittelehtiä. Auto kiepahtaa ympäri ja pysähtyy perä edellä keskelle tietä. Ehdin juuri ja juuri nähdä hevosen katoavan puiden lomaan.

Rintaa puristaa, kun ohjaan auton tiensivuun.

Lava-auto jyrähtää pysähdyksiin rinnalleni. »Oletko kunnossa?» kysyy miesääni kuskinpuolen ikkunasta, joka on vain sormenleveyden verran raollaan.

Nyökkään.

»Oletko nähnyt hevosta?»

Näytän, mihin suuntaan hevonen juoksi. »*Ah shite*», mies sanoo, ja suureksi hämmästykseni hän kääntää muitta mutkitta autonsa metsään ja huristelee hevosen perään. Kauhistuttaa katsoa, kuinka pyörät liiraavat lumella. Vilkaisen kelloa, hyppään autosta ulos ja lähdän seuraamaan renkaanuria. Se ei ole vaikeaa. Järeä lava-auto kaivaa ojaa mennessään.

Lumisade yltyy; maailma sortuu ympärilläni. Minulla on kiire, olen myöhässä töistä, mutta silti. Kallistan päätäni ja katson ylös. Lumihiutaleita huulilla ja silmäripsillä. Käteni kurottuu koskettamaan rauduskoivun viileää, paperimaista tuohta. Mieleen nousee muisto neljästäkymmenestä tuhannesta amerikanhaavasta, jotka hengittävät ympärilläni, niiden latvukset eivät ole lehdettömät vaan hehkuvat kanariankeltaisena, näen ne yhtä selvästi kuin kuulen korvissani äänen: *Se tekee kuolemaa. Me koidumme sen kuolemaksi.*

Jostain etäältä kuuluu huutoa.

Annan muiston mennä ja pinkaisen juoksuun. Ohitan lava-auton ja painelen paksuun hankeen, jonka pintaa rikkoivat vain miehen jalanjäljet ja hätääntyneen hevosen kavionjäljet. Olen aivan hiessä, kun tulen joelle, kapealle jääkitallelle jyrkkien törmien välissä.

Miehen tumma hahmo edessäni. Hevonen seisoo alhaalla jäällä.

Jopa tältä etäisyydeltä aistin kylmyyden sen kavioiden alla. Viiltävän kylmyyden. Mies on pitkä, mutta sen enempään talvivaatteiden alta hänestä erota. Hänen hiuksensa ovat lyhyet ja tummat kuten partakin. Mustavalkoinen collie istuu tynyenä hänen vierellään. Mies kääntyy minua kohti.

»Tiesitkö, että tämä metsä on luonnonsuojelualuetta?» kysyn.

Hän kurtistaa kysyvästi kulmiaan.

Osoitan kädelläni lava-autoa ja sen aikaansaamaa hävitystä. »Eikö sinua haittaa rikkoo lakia?»

Hän katsoo minua tutkivasti ja hymyilee sitten. »Voit tehdä minusta rikosilmoituksen, kunhan ensin hoitelen tuon tamman.» Hänen puheessaan on vahva skottilainen korostus.

Katsomme jäällä seisovaa eläintä. Se välttää varaamasta painoa toiselle etuselle.

»Mitä sinä sitten odottelet?» minä kysyn.

»Olen puoliksi rampa. En pääsisi takaisin ylös. Sitä paitsi jää murtuu hetkellä millä hyvänsä.»

Joen pinnassa on pieniä säröjä, jotka leviävät joka kerta, kun hevonen liikahtaa.

»Parasta kun haen kiväärin autosta.»

Hevonen korskahtaa ja viskoo päätään. Sen mustaa karvaa rikkoo vain valkoinen tähti leveässä otsassa levottomien silmien välissä. Näen sen kylkien kohoilevan kiivaasti.

»Mikä sen nimi on?» kysyn.

»En tiedä.»

»Hevonen ei siis olekaan sinun?»

Mies pudistaa päätään.

Lähden laskeutumaan jyrkkää joenpenkkaa.

»Älä», mies sanoo. »Minä en pysty auttamaan sinua ylös.»

Pidän katseeni hevosessa, kun liukastelen ja kompastelen rosoista rinnettä alas. Saappaani tapaavat jään ja alan hivuttautua rannasta pois päin railoja tarkkaillen. Toistaiseksi jää kantaa minua, mutta siellä täällä on ohuita kohtia, joiden alta paistaa tummana virtaava vesi. Tajuan, että olisi helppoa astua harhaan, jolloin jäävaippa murtuisi ja minä putoaisin ääneti sen läpi; näen virran tarttuvan ruumiiseeni ja riepottelevan sitä, kunnes mitään ei enää näy.

»Isällä oli tapana sanoa, että maailma joutui pahasti hakoteille siinä vaiheessa, kun ihminen erkaantui luonnosta. Hän sanoi, että tuon fataalin virheen voisi ehkä korjata, jos onnistuisimme villiinnyttämään itsemme uudelleen. Mutta minä en käsitä, miten se voisi onnistua, kun pelkkä olemassaolomme pelottaa luontokappaleita, joiden kanssa uusi yhteys pitäisi löytää.»

Inti Flynn saapuu Skotlannin ylämaille kaksossiskonsa Aggien kanssa. Inti johtaa biologitiimiä, jonka tehtävänä on vapauttaa susilauma takaisin luontoon. Varautunut Inti alkaa laskea suojauksiaan huomattessaan, että sudet sopeutuvat: sekä luonnolla että hänellä itsellään on mahdollisuus parantua menneisyyden haavoista. Mutta sitten lähistöltä löytyy maanviljelijä kuolleen, ja syyttävät sormet osoittavat Intin rakkaita susia.

»Upea yhdistelmä luontokirjallisuutta ja ihmissuhteiden syvällistä tutkiskelua.»

– NEWSWEEK

